

KLIMAATBESTENDIG GEMEENTE ASTEN

Van stresstest naar uitvoeringsagenda

Definitief, 7 december 2021

INHOUDSOPGAVE

1	CONTEXT	3
2	HET KLIMAAT VERANDERT	4
	Klimaatadaptatie in beleid	5
3	HET VERANDERENDE KLIMAAT VOOR ASTEN	7
	Kwetsbaarheden en kansen	7
	DAS-modellering	8
	PIEKbuien naar beekDALEN	8
4	INZICHTEN UIT KLIMAATSESSIES EN -ACTIES	10
	Themaraad Toekomst buitengebied	10
	Enquête onder inwoners over klimaatbestendigheid	10
	Animatie Onweerstaanbaar Asten	11
	Klimaatdialoog met de interne organisatie	11
	Regionale gezondheidsdialoog	11
5	ONDERTUSSEN AAN HET WERK	13
	Toekomstagenda Asten 2030	13
	Regelgeving	13
	Onweerstaanbaar Asten	15
	Operatie Wateroverlast	16
	Burgerparticipatie bij knelpuntlocaties	16
	Uitvoeringsprogramma Riolering	17
	Gebiedsgerichte aanpak 'Naar een Vitale Peel'	19
6	RODE DRAAD	20
7	VERVOLGSTAPPEN	21
	Ambitie	21
	Uitgangspunten	21

1 CONTEXT

Na de hevige neerslag van 1 juni 2016, die we kunnen duiden als “praktijkstresstest” ging de gemeente Asten al aan de slag met de aanpak van hemelwateroverlast bij extreme neerslag. Samen met waterschap Aa en Maas en de gemeente Deurne en Someren zijn er twee inloopavonden georganiseerd, één voor burgers en één voor agrariërs. Dit kan gezien worden als de eerste klimaatdialogen die zijn gevoerd.

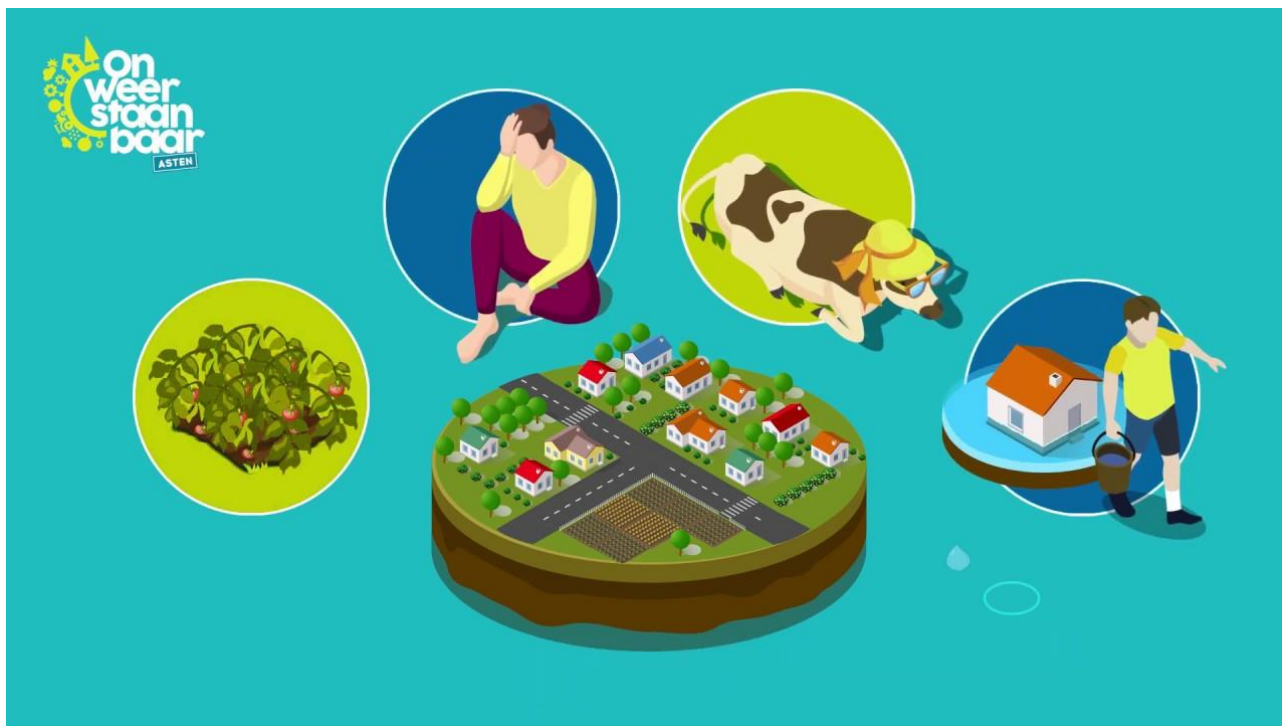
De wateroverlast in 2016 heeft duidelijk gemaakt dat klimaatverandering aan de orde van de dag is. Dat heeft er mede voor gezorgd dat een klimaatbestendig Asten één van de geformuleerde opgaven is van de “Toekomstagenda Asten 2030”.

Bij het proces “van stresstest naar uitvoeringsagenda” moest voorkomen worden dat er een herhaling van zetten gedaan werd. Dat zou er namelijk voor kunnen zorgen dat het draagvlak verminderd in plaats van verbreed. Ook is het belangrijk dat beleid eenduidig wordt vastgelegd, waardoor het Gemeentelijk Rioleringsplan als zogenaamde “uitvoeringsagenda” kan gaan dienen.

In deze rapportage “van stresstest naar uitvoeringsagenda” wordt eerst ingegaan op het veranderende klimaat en hoe klimaatadaptatie (inmiddels) is verankerd in het beleid in de gemeente Asten. In hoofdstuk 3 wordt ingegaan op wat klimaatverandering betekent voor de gemeente Asten en in hoofdstuk 4 worden de uitgevoerde klimaat sessies en -acties benoemd. In hoofdstuk 5 wordt aangegeven wat al gedaan wordt aan klimaatadaptatie. Hoofdstuk 6 geeft de rode draad weer en in hoofdstuk 7 komen de vervolgstappen aan bod.

2 HET KLIMAAT VERANDERT

Het wordt natter, droger en heter. Deze veranderingen brengen risico's met zich mee voor onze leefomgeving, onze gezondheid en de economie. Om een prettige en leefbare omgeving te behouden, moeten we ons aanpassen aan het veranderende klimaat. Hiervoor hebben rijk en gemeenten de Deltabeslissing Ruimtelijke Adaptatie vastgesteld. Doelstelling hiervan is om Nederland in 2050 klimaatadaptief en waterrobuust ingericht te hebben. Daarom heeft de Gemeente Asten de ambitie zich weerbaar te maken tegen het veranderende klimaat, oftewel we maken Asten 'Onweerstaanbaar'.

Figuur 1: Onweerstaanbaar Asten

Centraal daarbij staat de vraag op welke manier wij ons het beste kunnen voorbereiden op en aanpassen aan deze effecten. Daarover gaat deze uitvoeringsagenda. Voor het opstellen van deze uitvoeringsagenda is het belangrijk om te weten welke effecten de klimaatverandering in Asten kan hebben. Die effecten hebben we in beeld gebracht met behulp van een klimaatstresstest. De effecten hebben we in samenwerking met regionale strategische partners, zoals de andere Peelgemeenten, de Veiligheidsregio, GGD, waterschap, inwoners en organisaties beoordeeld. Samen met hen hebben we gekeken naar het resultaat van de stresstest, het urgentieniveau, de prioriteiten en mogelijke handelingsperspectieven.

Na de hevige neerslag van 1 juni 2016, die we kunnen duiden als “praktijkstresstest” ging de gemeente Asten al aan de slag met de aanpak van hemelwateroverlast. In samenwerking met de gemeenten Deurne en Someren en de waterschappen Aa en Maas en De Dommel deden zij nader onderzoek naar de gebeurtenis en voorspellingen van de werking van het hemel- en oppervlaktewaterstelsel bij hevige neerslag. In dit intensieve traject werden bewoners, agrariërs, bedrijven en andere partijen al betrokken.

Voorliggende rapportage “van stresstest naar uitvoeringsagenda” is de uitwerking van de uitkomsten van de klimaatstresstest, de “praktijkstresstest”, de beoordeling van de stresstesten en de intensieve contacten met

partijen. Deze uitvoeringsagenda geeft een gedragen strategie om de gemeente zodanig in te richten dat de effecten van klimaatverandering opgevangen worden.

Klimaatadaptatie in beleid

Ruimtelijke Agenda van de Peel

De gemeenten in de Brabantse Peel hebben de gezamenlijke Ruimtelijk Agenda van de Peel opgesteld, waarbij het landschap als basis wordt gehanteerd. De Peelregio heeft een sterke eigen identiteit met een cultuur van handen uit de mouwen steken. De Peellanders ontleen hun identiteit aan het landschap dat zij hebben ontgonnen en hebben bewerkt. Door het landschap van stad én platteland centraal te stellen kan dat de verbinding vormen tussen Peellanders en de ruimtelijke veranderingen die de transitieopgaven met zich meebrengen. De ruimtelijke impact van de transitieopgaven moet het landschap versterken of juist nieuwe kwaliteiten hieraan toevoegen.

Toekomstagenda Asten 2030

De raad van de gemeente Asten heeft op 27 juni 2017 de toekomstagenda Asten 2030 vastgesteld. Deze agenda is opgesteld met betrokken inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties. In de toekomstagenda zijn vier opgaven geformuleerd te weten:

- Transformatie buitengebied
- Vitale kernen
- Centrumontwikkeling
- Klimaatbestendig en energieneutraal Asten

Samen met onze inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties werken we aan een vitale, leefbare en aantrekkelijke gemeente Asten.

Gemeentelijk Rioleringsplan Asten 2021-2025

Het Gemeentelijk Rioleringsplan Asten 2021-2025 (GRP) is op 8 december 2020 door de raad van de gemeente Asten vastgesteld waarin 9 speerpunten zijn opgenomen:

- Duurzame waterketen
- Klimaatbestendige waterketen
- Grondwaterhuishouding in balans
- Een klimaatbestendig watersysteem
- Schoon en gezond water
- Water als ordenend principe
- Beleefbaar water
- Verder professionaliseren watertaken
- Samen werken aan water

Middels het GRP koersen naar een duurzaam, klimaatbestendige, professionele en participerende waterketen en naar een klimaatbestendig, schoon, geordend en beleefbaar watersysteem.

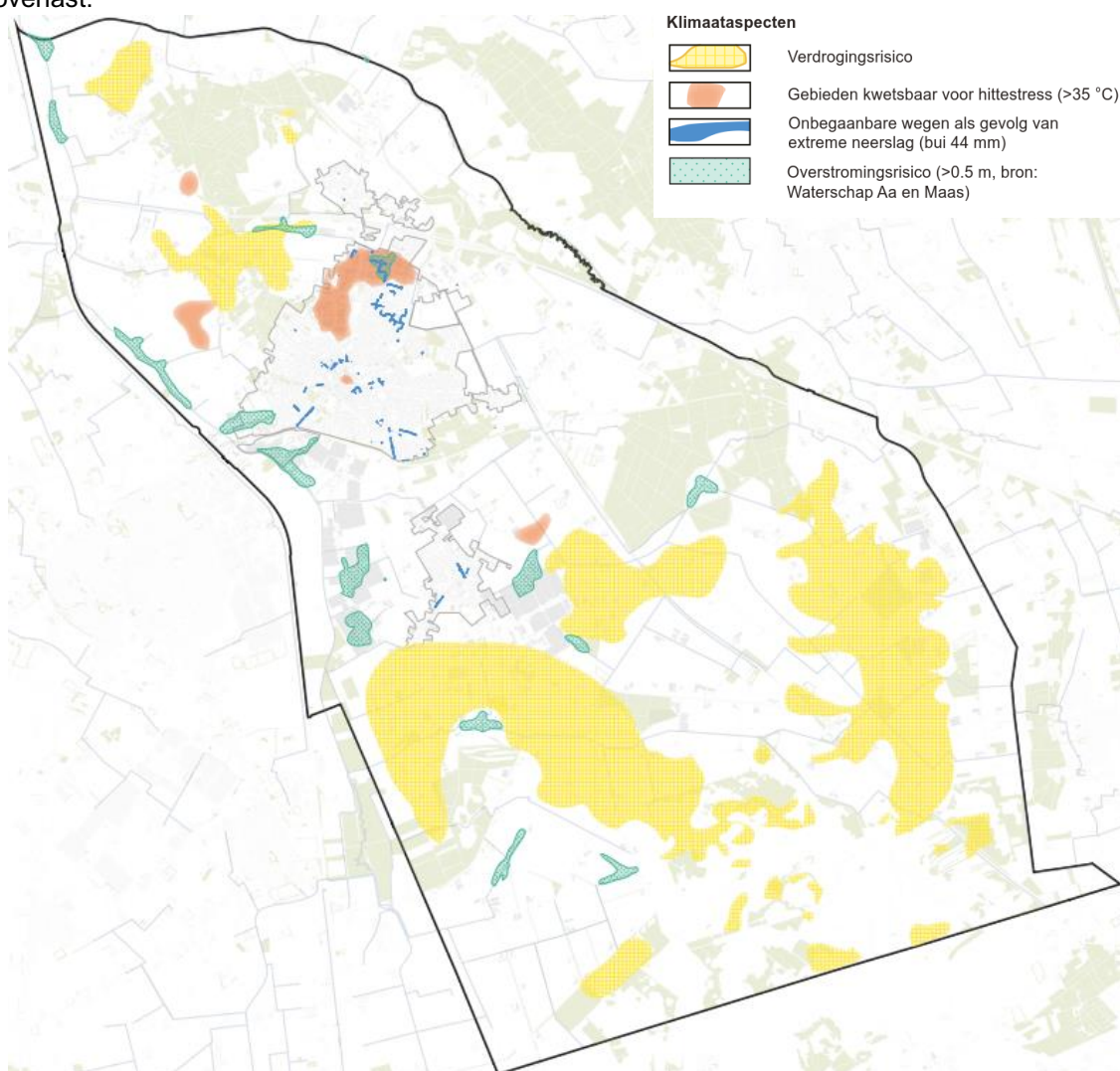
Het Gemeentelijk Rioleringsplan Asten 2021-2025 (GRP) is opgesteld op basis van de strategieën benoemd in de Toekomstagenda Asten 2030 en de Ruimtelijke agenda van de Peel. Conform de toekomstagenda Asten 2030 koersen we ernaar om in 2030 klimaatbestendig te zijn. We zijn een gemeente met minder verstening en meer groen, een betere wateropvang, minder hittestress en een grote biodiversiteit in flora en fauna. Dat betekent dat we voor 2030 de grote knelpunten hebben aangepakt. Door het afkoppelen van hemelwater bij rioolvervangingen en bij nieuwe ontwikkelingen en herbouw zorgen we voor een waterrobuuste gemeente in 2050.

3 HET VERANDERENDE KLIMAAT VOOR ASTEN

Om een beeld te krijgen van de mogelijke effecten van de klimaatontwikkeling op onze leefomgeving is in 2019 een klimaatstresstest uitgevoerd. Met deze test is, op basis van door het KNMI beschreven klimaatscenario's, onderzocht wat de gevolgen voor Asten zijn als neerslagextremen toenemen, de temperatuur gaat stijgen en er langere periodes van droogte ontstaan. De klimaatstresstest wordt tenminste eenmaal per 6 jaar uitgevoerd om de effecten van getroffen maatregelen te monitoren en nieuwe inzichten in de klimaatontwikkeling mee te nemen. Zo krijgen we een voortschrijdend inzicht in de weg naar een "Onweerstaanbaar Asten".

Kwetsbaarheden en kansen

De gemeente Asten is vooral gevoelig voor droogte en wateroverlast. Asten ligt volledig bovenstrooms in het watersysteem. Vooral de zuidkant van de gemeente is gevoelig voor droogte. Als het een hele tijd niet regent, vallen de beken droog en beschadigen gewassen. Ook in de natuur treedt bij droogteschade op, bijvoorbeeld in het Nationaal Park De Groote Peel. Aangezien de bovenstroomse beken relatief klein zijn, is Asten ook gevoelig voor overstromingen. Deze overstromingen ontstaan door neerslag in het gebied zelf en kunnen leiden tot wateroverlast in de verschillende dorpen. Vooral straten en wijken die lager liggen, zijn gevoelig voor wateroverlast.

Figuur 2: klimaatkwetsbaarheden in gemeente Asten

Vooraf de bedrijventerreinen in Asten hebben veel last van hitte. Het centrum is redelijk gevoelig voor hitte en hetzelfde geldt voor het gebied rond de Deken van Pelthof, waar relatief veel ouderen wonen. Ook zijn er duidelijk koelere gebieden in Asten. Deze koelere gebieden zijn heel waardevol voor de bewoners in de dorpen.

DAS-modellering

Eind mei, begin juni 2016 zijn de gemeenten Deurne, Asten en Someren (DAS) geteisterd door extreme neerslag. Dit heeft geleid tot forse wateroverlast in zowel landelijk als stedelijk gebied. Het waterschap Aa en Maas en de gemeenten Deurne, Asten en Someren (DAS) hebben vervolgens besloten een modelstudie uit te voeren waarbij de situatie juni 2016 wordt nagebootst. Aangezien Someren voor een deel in het beheergebied van waterschap De Dommel ligt, is ook dit waterschap bij de studie aangehaakt.

Het is niet gebruikelijk om de modelberekeningen van stedelijk en landelijk gebied in samenhang te bekijken. Er is dan ook geen duidelijk beeld van de effecten die beide systemen op elkaar uitoefenen. Modelberekeningen van riolering zijn wezenlijk anders dan de berekeningen voor een watersysteem in het landelijk gebied. Niet alleen de opbouw van de modellen is anders, maar ook de buien die bepalend zijn voor het dimensioneren van de systemen verschillen.

De berekeningsresultaten van zowel riolering als watersysteem zijn getoetst aan de “praktijkstresstest” en de meetgegevens. Daaruit bleek dat met name de berekeningsresultaten van het watersysteem grote afwijkingen vertonen ten opzichte van de beschikbare meetgegevens. De watersysteemberekeningen voor Deurne, Asten en Someren zijn gebaseerd op één gebiedsdekkend neerslagafvoermodel. Dit lijkt onvoldoende geschikt voor het simuleren van lokale waterpeilen.

PIEKbuien naar beekDALEN

Aangezien het gedrag van het watersysteem onvoldoende kan worden gesimuleerd met de gehanteerde modelberekeningen volgens het DAS-model, is dit aanleiding geweest om op een andere manier te kijken naar de interactie tussen riolering en het watersysteem. De samenwerkingsverbanden Waterportaal ZuidOost Brabant en doelmatig waterbeheer Brabantse Peel, waar Asten onder valt, zijn 3 verschillende pilots gestart, onder de naam “van PIEKbuien naar beekDALEN” om deze interactie te verkennen. De pilot binnen de Brabantse Peel gaat uit van de praktische benadering. Voor Asten is gekeken naar:

- Overstort Bergbezinkbassin Dionysiusstraat
- RWA-overstort Elstar
- Overstort Bergbezinkbassin Rootweg
- Overstort Bergbezinkbassin Beatrixlaan
- RWA-overstort Hazeldonk

Foto 1 Uitlaat bergbezinkbassin Rootweg

Dit zijn de overstorten die op basis van berekeningen het meest gevoelig zijn voor verdrinking, oftewel hoog water in het ontvangend oppervlaktewater. Eigenlijk zijn alle overstorten op de Beekerloop het meest gevoelig, maar doordat het project “Herinrichting Beekerloop” in voorbereiding is, is alleen de meest gevoelige overstort op de Beekerloop meegenomen, namelijk Elstar. Uit de studie “van PIEKbuien naar beekDALEN”, blijkt dat de interactie tussen oppervlaktewater en riolering bij de overstorten op de Beekerloop (Elstar) en op de Melksloot (Hazeldonk) het grootst is in relatie tot wateroverlast.

4 INZICHTEN UIT KLIMAATSESSIES EN -ACTIES

Op basis van de kwetsbaarheden en kansen hebben we samen met regionale strategische partners, zoals de andere Peelgemeenten, de Veiligheidsregio, GGD, waterschap, inwoners en organisaties bekeken hoe we de kwetsbaarheden en kansen kunnen aanpakken. We hebben het dan over de urgentie, prioriteiten en mogelijke handelingsperspectieven.

Themaraad Toekomst buitengebied

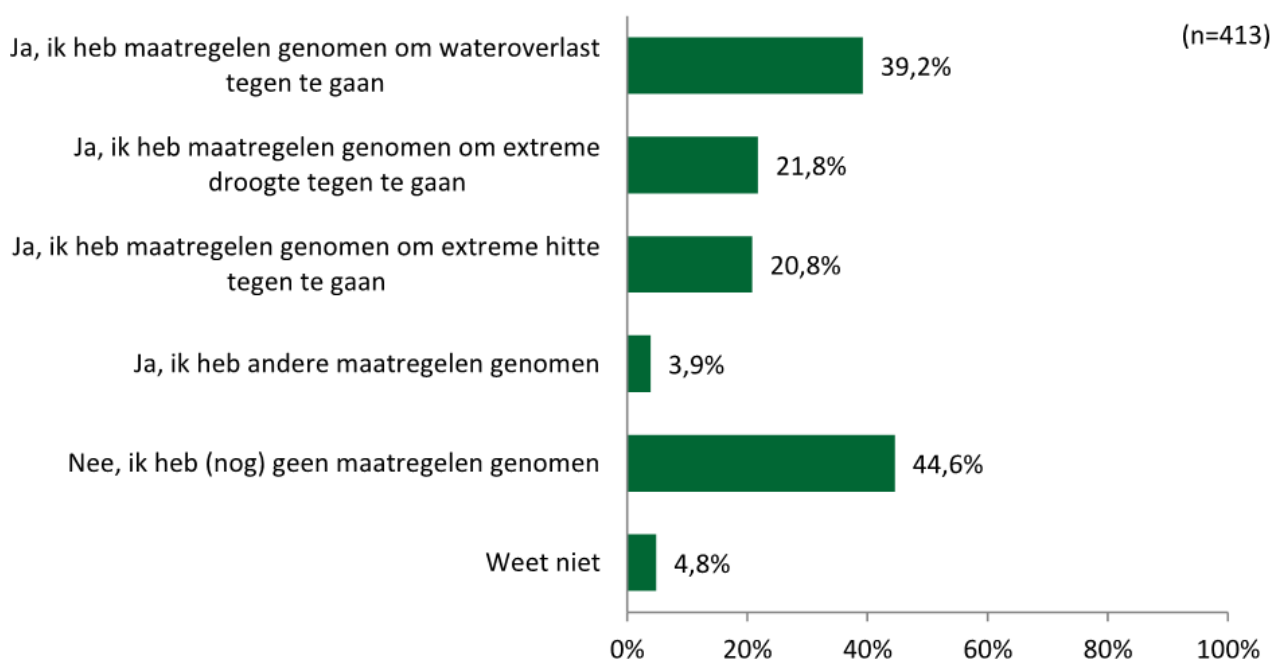
De themaraad sessie over de toekomst van het buitengebied van 16 oktober 2019 stond in het teken van de toekomst van het buitengebied. Eén van de themasessies was klimaatadaptatie. Tijdens deze sessie zijn de resultaten van de klimaatstresstest voor het buitengebied gepresenteerd. Ook is inzicht gegeven in wat de gemeente en het waterschap al doen aan klimaatadaptatie, zoals het vasthouden van hemelwater, onderhoud duikers, beekdalontwikkeling Aa-dal Zuid, herinrichting Beekerloop en de interactie tussen stedelijk en landelijk gebied inzichtelijk maken. Verder kwam duidelijk naar voor dat klimaatadaptatie niet op zichzelf staat, maar integraal moet worden meegenomen met de transitie van het buitengebied.

Enquête onder inwoners over klimaatbestendigheid

Begin 2020 is onder de noemer 'Samen maken we Asten klimaatbestendig'. Met 418 respondenten en een foutmarge van maximaal 4,7% is het voor de gemeente Asten een representatieve enquête. Uit de enquête blijkt dat klimaatadaptatie en klimaatbestendigheid behoorlijk leeft onder inwoners. Zo heeft ruim de helft klimaatadaptatiemaatregelen getroffen op eigen terrein. Denk aan het planten van bomen en afkoppelen van regenwater.

1 Heeft u zelf maatregelen genomen zodat extreem weer uw leefomgeving niet of minder beïnvloed?

(Meerdere antwoorden mogelijk)

Figuur 3 Vraag uit de enquête

Kijkend naar verantwoordelijkheden omtrent het nemen van klimaatadaptatiemaatregelen voelen inwoners zich deels verantwoordelijk. Verantwoordelijkheden liggen, volgens inwoners, toch met name bij overheden, waarbij naast de gemeente vooral het Rijk bijzonder hoog scoort voor het realiseren van klimaatadaptatieve maatregelen.

Op gebied van droogte ligt de prioriteit bij het aanpakken van gewasschade voor de landbouw. Opvolgend worden schade aan natuur en verdroging van planten in de openbare ruimte genoemd. Kritieke locaties voor hittestress liggen bij de Deken van Pelthof en De Lisse, het centrum van Asten en stallen bij bedrijven. Voor wateroverlast zijn dit de woonwijken, het centrum en doorgaande wegen.

Voorkeursvolgorde voor de aanpak van klimaatthema's is de hittestress in omgeving Deken van Pelthof / De Lisse, schade door droogte aan natuur en wateroverlast in woonwijken.

Animatie Onweerstaanbaar Asten

Uit de enquête over klimaatbestendigheid is ook te herleiden dat een deel van de inwoners nog niet goed weet wat je kunt doen tegen de gevolgen van extreme neerslag, droogte of hitte. Deze kennis is belangrijk bij het voeren van goede dialogen en het nemen van goede maatregelen. Asten klimaatbestendig maken, doen we immers samen. Vandaar dat er een animatie Onweerstaanbaar Asten is gemaakt, waarin aangegeven wordt wat de gemeente doet en wat je zelf kunt doen op het gebied van klimaatadaptatie.

Klimaatdialoog met de interne organisatie

De klimaatdialoog met de interne organisatie van 6 juli 2020 stond in het teken van de samenwerking van beleidsvelden bij de aanpak van klimaatadaptatie, het ophalen van ideeën en combinaties van thema's voor en het richting geven aan de klimaatadaptatie strategie. De belangrijkste inzichten uit de dialoog:

- Er is behoefte aan duidelijke keuzes op klimaatadaptatie vanuit de gemeenteraad;
- De gemeente heeft een voorbeeldfunctie in klimaatadaptatie, 'goed voorbeeld doet volgen';
- Aanpak van klimaatadaptatie regionaal versterken, kennis en ervaring delen;
- Bij renovatie en bouw klimaatadaptatie nog meer meenemen, in de vorm van werk-met-werk;
- Het gebruik van "leefbaarheid" in plaats van 'klimaatadaptatie', verduidelijkt en vergroot draagvlak;
- Zowel gemeente, waterschap als rijk (RVO investeringsaftrek) geven subsidies op meer groen en opvang van hemelwater voor particulieren en bedrijven;
- Mogelijke dialogen liggen op thema's als: transitie buitengebied, bedrijventerreinen, centrumontwikkeling en vitale kernen.
- Klimaatadaptatie inclusief dialogen integraal oppakken en dus meenemen met centrumvisie, visie bedrijventerreinen en transformatie buitengebied.

Regionale gezondheidsdialoog

Klimaatadaptatie gaat over leefbaarheid, het is dus zaak om het sociaal domein aan te haken. Dit is op regionaal niveau gebeurd, onder de noemer 'Regionale gezondheidsdialoog'. De gezondheidsdialoog is met alle Peelgemeenten, sociale beleidsvelden, het waterschap en regionale gezondheidsorganisaties- en instanties als GGD, de veiligheidsregio, het Elkerliek ziekenhuis en de LEV groep gevoerd. Focus lag hierbij

op de vraag 'Hoe kunnen we elkaar helpen?'. Dit door de vraag op te delen in 'Wat heb jij vanuit jouw rol te bieden?' en 'Wat heb jij nodig?'.

De belangrijkste inzichten uit de dialoog: Waar de veiligheidsregio kennis en overzicht heeft over werkwijze bij risico situaties tijdens extreem weer, beschikt de GGD over preventie plannen en cijfers over de beleving en behoeftes op gebied van gezondheid van bewoners en biedt Elkerliek de benodigde zorg in de regio. De LEV groep is daarbij de link tussen gezondheidsorganisaties en burgers, en kan bijdragen aan bewustwording en gedrag aangaande klimaatverandering- en adaptatie in relatie tot gezondheid. Uitdaging is de verbinding vinden tussen de partijen. Dan hebben we het over delen van gegevens, kennis en ervaringen. De oplossing ligt in het stellen van vragen, "Stel vragen aan elkaar". Zo vinden we elkaar en weten we steeds beter bij wie we voor wat kunnen aankloppen.

5 ONDERTUSSEN AAN HET WERK

Gemeente Asten heeft het hele traject van klimaatdialogen niet afgewacht. In tussentijd pakte zij concrete projecten op. Waaronder klimaatadaptatie vastleggen in regelgeving, Toekomstagenda Asten 2030 en operatie wateroverlast in DAS gebied. Daarnaast is klimaatadaptatie al in verschillende projecten meegenomen.

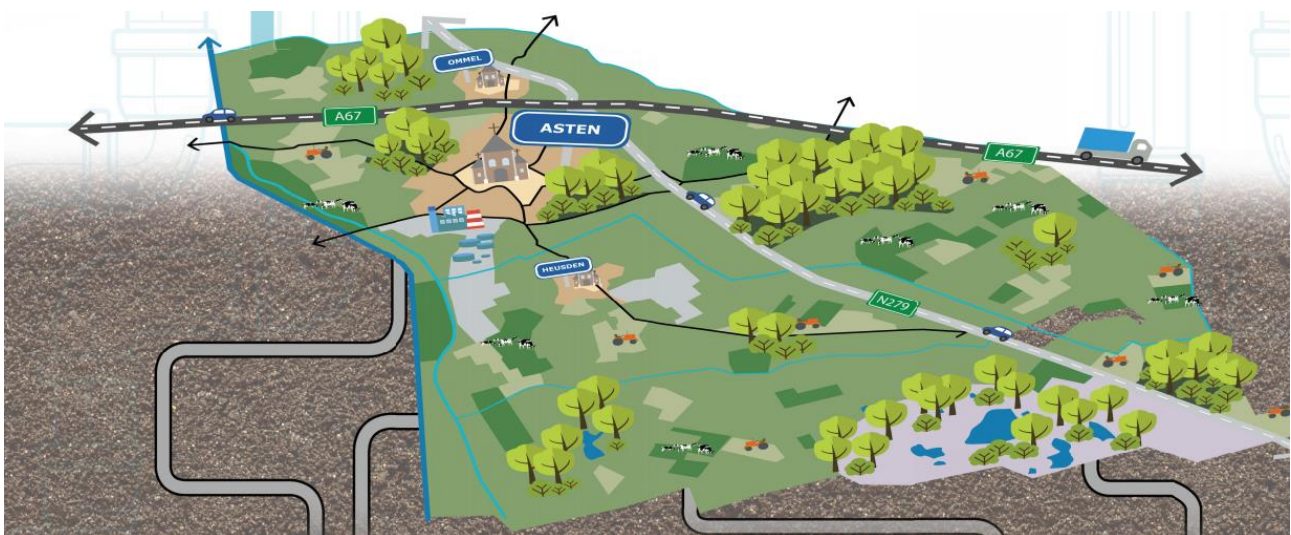
Toekomstagenda Asten 2030

Samen met onze inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties werken we aan een vitale, leefbare en aantrekkelijke gemeente Asten. Hiervoor hebben we de Toekomstagenda Asten 2030 gemaakt. Samen hebben we opgeschreven wat de komende jaren belangrijk is voor de ontwikkeling van de gemeente Asten en met welke uitdagingen we te maken hebben. De Toekomstagenda is een kompas om koers te houden én een uitnodiging om mee te doen en denken op de thema's transformatie buitengebied, vitale kernen, centrumontwikkeling, klimaatbestendig en energieneutraal Asten, omgevingswet en vitale democratie.

Regelgeving

Asten gebruikt het Gemeentelijk Rioleringsplan om nu en in de toekomst aan de gemeentelijke zorgplichten te kunnen voldoen en als toetsingskader voor nieuwe ontwikkelingen. Met de inwerkingtreding van de Omgevingswet komt de wettelijke verplichting van een GRP te vervallen.

In het gemeentelijk rioleringsplan (GRP) 2021 – 2025 nemen we klimaatadaptatie als speerpunt mee in het onweerstaanbaar maken van onze gemeente. Het klimaat is aan het veranderen en leidt o.a. tot grotere en heftigere buien. Het (hemel)watersysteem en de waterketen moet deze neerslag kunnen verwerken. Daarnaast hebben we steeds vaker te maken met een toename van hete dagen (hittestress) en langdurige droogte (verdroging). Het besef groeit dat dit niet meer uitsluitend met technische maatregelen is op te vangen (bijvoorbeeld grotere rioolbuizen), maar dat een integrale aanpak noodzakelijk is. Met een integrale aanpak richten we ons op afstemming tussen de waterketen, het watersysteem en de leefomgeving. Naast het op orde houden (of brengen) van het rioleringsstelsel geven we invulling aan opgaven die in de leefomgeving plaatsvinden. Bijvoorbeeld het wegnemen van een hydraulisch knelpunt in de riolering door de aanleg van een retentievijver in combinatie met het reduceren van hittestress door te vergroenen in sterk verstedelijkt gebied.

Figuur 4 Duurzaam waterbeheer en klimaatadaptatie

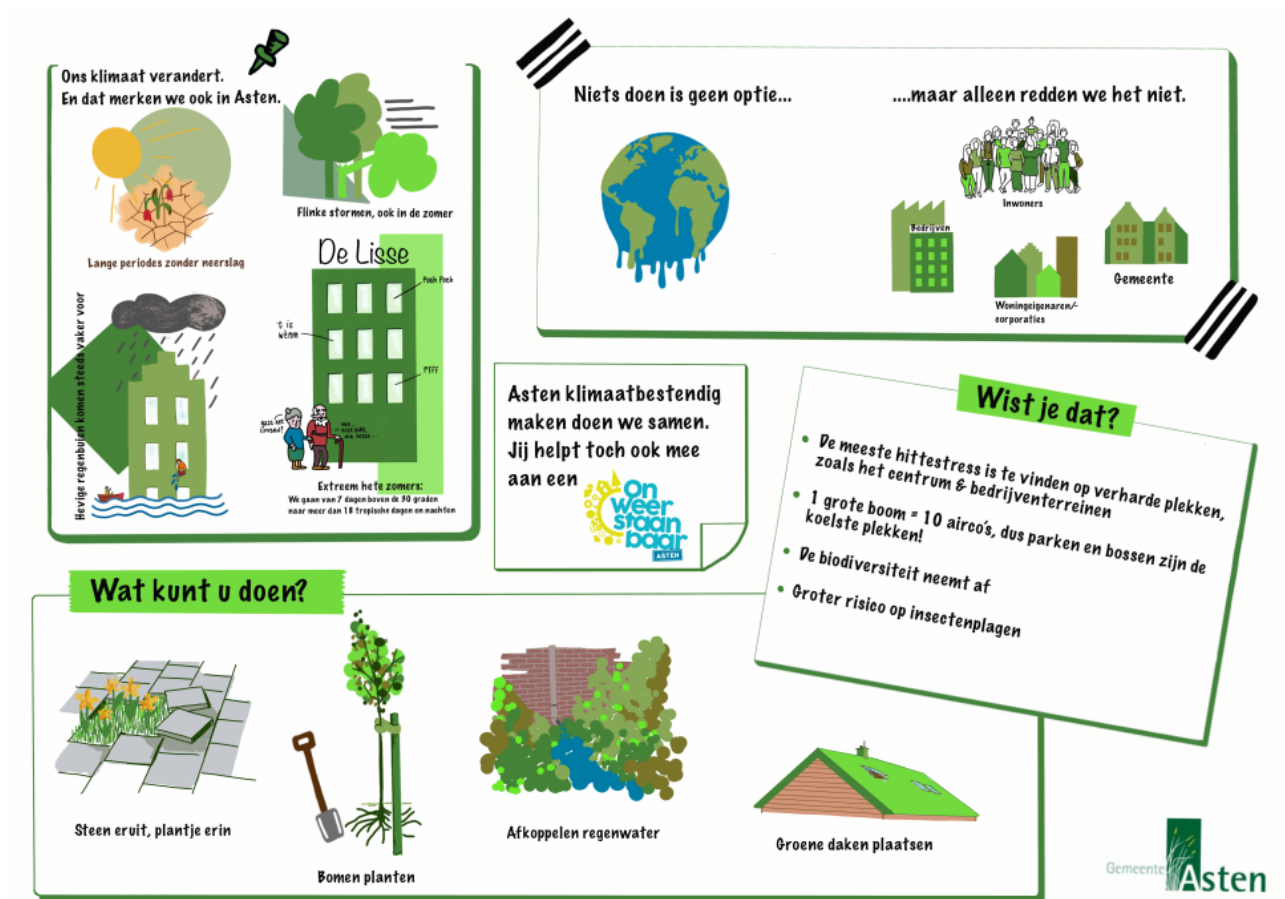
We kunnen de gebouwde omgeving uiteraard niet in één keer klimaatbestendig en water robuust maken. Daarom pakken we klimaatopgaven steeds vaker integraal op en verweven we ze met andere ruimtelijke ontwikkelingen om niet alleen (potentiële) problemen op te lossen maar tevens de leefbaarheid van de omgeving te verbeteren. Als gemeente Asten willen we samen met onze waterpartners (en dat zijn dus ook de inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties) zorgen voor een toekomstbestendig water- en rioolsysteem. Dit past tevens volledig in de geest van de Omgevingswet waarin participatie wordt bevorderd door minder regels en meer speelruimte.

Dat wil niet zeggen dat er geen regels noodzakelijk zijn. Vandaar dat er in het GRP regels zijn opgenomen over het vasthouden van hemelwater bij nieuwbouw (uitbreiding, inbreiding, bijgebouwen >40m²), herbouw en aanbouw >90m². De regels zijn verankerd via het bestemmingsplan “Asten Verzamelplan 2019-2” en worden tevens verankerd in alle nieuw op te stellen bestemmingsplannen.

De regelgeving is er niet alleen voor bouwprojecten, maar ook voor herinrichting van de openbare ruimte. Zo zijn bij het project voor een verkeersveilige schoolomgeving op de Beatrixlaan ook de regels voor “nieuwbouw”, “herbouw” en “aanbouw” toegepast. Tevens is gekeken of er nog meer klimaatadaptieve maatregelen meegenomen konden worden, zoals het creëren van oppervlakkige hemelwaterafvoer, maar ook het planten van bomen bij de aan te leggen parkeerplaatsen.

Onweerstaanbaar Asten

Ook ging de gemeente al aan de slag met communicatie met Onweerstaanbaar Asten. In 2018 is door de Peelgemeenten besloten om een gezamenlijke aanpak voor de communicatie rondom klimaatadaptatie op te zetten onder de noemer 'Onweerstaanbaar'. De Peelgemeenten maken gebruik van een gezamenlijk vastgestelde kernboodschap, zodat we elkaar versterken.

Figuur 5 Infographic Onweerstaanbaar Asten

Middels deze communicatie betrekken we inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties bij het klimaatbestendig inrichten van onze gemeente en de regio. Onweerstaanbaar Asten is een structureel platform dat door betrokken partijen wordt herkend als dé plek om klimaat- en andere type opgaven te bespreken, verbinden en tot uitvoering te brengen in projecten en ontwikkelingen. Via 'Onweerstaanbaar Asten' maken we inzichtelijk dat er juist ook in onze gemeente het nodige gebeurt om Asten klimaatbestendig te maken.

Operatie Wateroverlast

Na de extreme regenval in mei en juni 2016 zijn er twee inloopavonden in het gebied van Deurne, Asten en Someren georganiseerd naar aanleiding van wateroverlast op heel veel locaties, één voor burgers en één voor agrariërs. De prioriteit is gegeven aan knelpunten waar het stedelijk water en het watersysteem elkaar beïnvloeden. Gezamenlijk met gemeenten, waterschap, inwoners en agrariërs zijn tien knelpunten benoemd. Deze benoeming vormde de start van het samenwerkingsverband 'Operatie Wateroverlast'.

Locatie	Naam	Achtergrond	Genomen maatregelen korte termijn	Acties middel lange termijn (2018 – 2020)
1	Peelrijt: gemeente Someren	Langdurige inundatie van agrarische percelen bij grens waterschappen		Doorlopen gebiedsproces Peelrijt. Maatregelen afhankelijk van model berekeningen
2	Stedelijke wateropgave Someren Noord: gemeente Someren (SWO)	Wateroverlast in flink aantal woningen en in landelijk gebied (met drijfvuil)	Uitdiepen buffer aan de Slievense Loop SWO Someren Noord	Herinrichting Slievense Loop SWO Someren Noord en vergroten buffer na grondverwerving
3	Haagdoornwegloop: gemeente Someren	Water vanuit de overstort kan niet voldoende weg en stroomt terug het riool in na een hevige bui	Automatiseren krooshek en stuwen Diepenhoeksloop tbv Haagdoornwegloop	Eventuele aanvullende maatregelen afhankelijk van model berekeningen
4	Melksloot: gemeente Asten	Wateroverlast in kassencomplex als gevolg afstromend water op straat naar kassencomplex	Rioolberekeningen rondom Melksloot	Melksloot (afhankelijk van resultaten model berekening)
5	Beekerloop: gemeente Asten	Wateroverlast in flink aantal woningen, bedrijven en in landelijk gebied	Automatiseren inlaat Beekerloop	Herinrichting Beekerloop en mogelijk duikers vergroten, afhankelijk van model berekeningen
6	Afvoer Grote Bottel: gemeente Deurne	Wateroverlast bij agrarische percelen en nabij woning van rioolwater	Gesprekken met aanliggende eigenaren ivm eventuele grondaankoop	Grote Bottel mogelijk waterbergingsgebied stroomafwaarts
7	Vlier: gemeente Deurne	Gevaarlijke situatie verwijderen waterrad en opstuwung waterrad en knelpunten van de Vlier in het park	voorbereidingen watermolen en waterrad Vlier zoals onderzoeken/vergunningaanvraag	Vervanging waterrad, plaatsen stuw en herinrichting Vlier in stadspark
8	Afvoer nabij Coppelmans: gemeente Deurne	Wateroverlast bij/in tuincentrum Coppelmans	Opplussen duiker Coppelmans	
9	Afvoer Breemortelweg: gemeente Deurne	Wateroverlast in aantal woningen	Vergroten duikers Breemortelweg en herprofilieren waterloop	Eventueel aanpakken bermsloot afhankelijk van model berekeningen
10	Afvoer Vaarselstraat: gemeente Someren	Water in monumentale boerderij	Vaarselstraat vergunningaanvraag	
	Algemene maatregel		Automatiseren stuwen/krooshekken	
	Algemene maatregel		Extra/aanpassen maaien van waterlopen	

Tabel 1 Tien locaties Operatie Wateroverlast

Voordelen van de vorm van Operatie Wateroverlast zat met name in de open vorm van samenwerking, het tijdig betrekken van betrokken partijen, het gebruik maken van elkaars kennis en kunnen en het direct formuleren van acties, zodat het mogelijk was om vooruit te werken, zonder op elkaar te moeten wachten.

Inmiddels zijn de tien benoemde knelpunten, voor zover nog niet uitgevoerd, opgepakt in reguliere werkzaamheden. 'Operatie wateroverlast' is inmiddels dan ook opgeheven.

Burgerparticipatie bij knelpuntlocaties

Knelpuntlocaties zijn vaak locaties die lager liggen dan hun omgeving. Tijdens diverse sessie met bewoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties wordt gesproken over korte-, midden- en langetermijn maatregelen. Korte termijn maatregelen zijn eenvoudig en snel te nemen. Ze richten zich onder andere op het snel en accuraat reageren op wateroverlast, zoals het inlichten van de gemeente en het afsluiten van de wegen door bewoners zelfs. Inmiddels is deze burgerparticipatie bij water op straat uitgerold op 3 locaties (Wolfsberg, Sterrenwijk en Voorste Heusden) in de gemeente Asten.

Foto 2 Instructie burgerparticipatie bij water op straat Wolfsberg

In overleg met bewoners kunnen korte termijn maatregelen ook kleinschalige ingrepen zijn, zoals het aanleggen van de drempel in de inrit bij Wilhelminastraat 60a of het plaatselijk verlagen van het trottoir bij de Kortestraat/Molenstraat.

Uitvoeringsprogramma Riolering

Klimaatbestendig handelen moet integraal meegenomen worden in alles wat gedaan wordt. We zorgen dus voor minder verstening en meer groen, een betere wateropvang, minder hittestress en een grote biodiversiteit in flora en fauna. Dat betekent ook dat we standaard hemelwater afkoppelen bij rioolvervangingen en bij ontwikkelingen. Alleen op deze manier zorgen we voor een klimaatbestendige en waterrobuuste gemeente in 2050. Echter koersen we conform de toekomstagenda Asten 2030 naar een klimaatbestendig Asten in 2030. Dat betekent dat we voor 2030 de grote knelpunten hebben aangepakt en dat kan alleen middels projecten, waarbij vitale democratie conform de Toekomstagenda Asten 2030 een belangrijk onderdeel is. In het uitvoeringsprogramma riolering in het Gemeentelijk Rioleringsplan 2021-2025 zijn de belangrijkste projecten opgenomen die zorgen dat de grote knelpunten aangepakt worden.

Herinrichting Beekerloop

Na de extreme regenval in mei en juni 2016 (de praktijkstresstest) was duidelijk dat de Beekerloop een groot knelpunt was. Huizen en agrarische percelen stonden langdurig onder water, doordat het waterniveau in de Beekerloop te hoog stond. De herinrichting van de Beekerloop focust zich op het klimaatbestendig inrichten van de Beekerloop om wateroverlast te voorkomen dan wel te verminderen, het aanleggen van natuurvriendelijke oevers (NVO) en het vispasseerbaar maken van de stuwen.

Foto 3 Verdrongen stuw in de Beekerloop in juni 2016

Woonwijken

De respondenten van de enquête hebben aangegeven dat ze graag de wateroverlast in de woonwijken als een van de eerste aangepakt willen hebben. Vandaar dat in het uitvoeringsprogramma riolering diverse projecten zijn opgenomen om de wateroverlast zoveel mogelijk te voorkomen.

Zo hebben we inmiddels de Logtenstraat al aangepakt in samenwerking met inwoners. Hierbij is hemelwater afgekoppeld, 60mm hemelwaterberging aangelegd en het maaiveld verlaagd, zodat het hemelwater bij zeer extreme buien naar het park kan stromen. Behalve aandacht voor water is er ook aandacht voor verkeer en hitte. De oppervlakkige afstroming van hemelwater maakte het verkeerskundig ontwerp extra lastig, doordat plateaus uitgesloten waren. Ook is in overleg met de bewoners de Logtenstraat meer naar het park komen te liggen, zodat er ruimte ontstaat voor groen tussen de woningen en de Logtenstraat om zo hittestress te beperken.

Figuur 6 Eerste schets herinrichting Logtenstraat

De voorbereiding van de Voorste Heusden is inmiddels gestart en ook de voorbereiding van de Wolfsberg start binnenkort. Later volgen nog de Wilhelminastraat/Heesakkerweg, Plutostraat en Julianastraat/Hemel/Margrietstraat.

Gebiedsgerichte aanpak 'Naar een Vitale Peel'

Samen met Provincie Noord-Brabant, gemeente Deurne, Waterschap Aa en Maas, Staatsbosbeheer en ZLTO werken we aan de gebiedsgerichte aanpak “Naar een Vitale Peel”. Het betreft een groot gebied dat grenst aan natuurgebied de Groote Peel, waar veel opgaven op af komen, die integraal aangepakt moeten worden. Denk bijvoorbeeld aan het terugdringen van de stikstofuitstoot, het tegengaan van effecten van droogte op de omliggende agrarische gronden en de natuur, het verwerven van landbouwgronden die deel gaan uitmaken van het Natura 2000 gebied, het behouden van een verdienmodel voor agrarische bedrijven rondom de Groote Peel, een alternatief voor bedrijven die stoppen, recreatie- of andere bedrijfsmogelijkheden, de energieopgave en natuurlijk het behoud van de leefbaarheid in het gebied.

6 RODE DRAAD

Rode draad door de klimaatstresstest, klimaatdialogen en klimaat sessies is dat klimaatverandering en de gevolgen van klimaatverandering worden erkend en klimaatadaptatie door diverse partijen als de gemeente, regionale partners en inwoners, bewust dan wel onbewust, al in grote mate wordt meegenomen. Er zijn voldoende mogelijkheden, kansen en meekoppelkansen voor de gemeente en relevante partijen.

Om deze mogelijkheden en kansen ten volle te benutten, is samenwerking noodzakelijk. Zowel met de regio als binnen de gemeentelijke grenzen. Door samenwerking met andere Peelgemeenten kunnen kennis en ervaringen worden uitgewisseld, waardoor slimmere, efficiëntere en afgestemde keuzes kunnen worden gemaakt. Dit voor zowel de openbare ruimte als op particuliere gronden, gezien zestig tot zeventig procent van de gebouwde omgeving in handen is van particulieren. Samenwerking met inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties is daarom ook noodzaak om de gehele gemeente klimaatbestendig in te kunnen richten.

Het klimaatbestendig inrichten van de gemeente Asten richt zich met name op knelpunten binnen de thema's wateroverlast, droogte en hitte. Voor het verminderen van wateroverlast en droogte zijn al behoorlijk wat concrete maatregelen, echter is er bij verschillende beleidsvelden behoefte aan meer kennis van technieken om het verminderen van wateroverlast en droogte te kunnen combineren. Voor wat betreft hitte en het verminderen van hittestress ligt de focus op de bedrijventerreinen, het centrum van Asten en locaties met relatief veel ouderen, zoals De Lisse en Deken van Pelthof. Voor alle klimaatthema's geldt dat we moeten meekoppelen op lopende of geplande projecten. Zo nemen we klimaatadaptatie integraal mee in onze manier van werken.

De landelijke doelstelling is klimaatbestendig zijn en handelen in 2050. Gemeente Asten heeft de ambitie zich weerbaar te maken tegen het veranderende klimaat, oftewel: 'onweerstaanbaar' en dus klimaatbestendig in 2030. Om deze ambitie waar te maken en klimaatbestendig te worden, moeten we een aantal stappen nemen. We moeten bewustzijn en draagvlak blijvend creëren en het moet duidelijk worden wat ambtenaren, inwoners, ondernemers en instellingen anders kunnen en moeten gaan doen. Naast bewustzijn en draagvlak moet ook de samenwerking worden opgezocht, zowel binnen de interne organisatie als met inwoners, ondernemers, instellingen en de regio. We moeten integraal werken, werk met werk maken, ofwel meekoppelen. Daarnaast is het zaak om kennis in de gehele organisatie actueel te houden. Kennis in de breedste zin van het woord. Denk aan anders leren werken, leren hoe klimaatbestendig te ontwerpen, organiseren, bouwen en onderhouden.

7 VERVOLGSTAPPEN

De gemeente Asten wil zich voorbereiden op het veranderende klimaat door klimaatadaptieve maatregelen te nemen. In dit hoofdstuk beschrijven we de strategische keuzes om als Asten onweerstaanbaar te worden.

Ambitie

Conform de toekomstagenda Asten 2030 koersen we ernaar om in 2030 klimaatbestendig te zijn. We zijn een gemeente met minder verstening en meer groen, een betere wateropvang, minder hittestress en een grote biodiversiteit in flora en fauna. Dat betekent dat we voor 2030 de grote knelpunten hebben aangepakt en als gemeente onweerstaanbaar zijn. Dat betekent niet dat overlast en schade bij extreem weer nooit meer zullen optreden, het betekent wel dat we maatregelen nemen, daar waar dat doelmatig is. Door het vervolgens verder afkoppelen van hemelwater bij rioolvervangingen, nieuwe ontwikkelingen en herbouw zorgen we voor een waterrobuuste gemeente in 2050.

Uitgangspunten

Om deze ambitie waar te maken, baseren we onze strategie op ondergenoemde uitgangspunten.

Integraal werken

We kunnen de gebouwde omgeving niet in één keer klimaatbestendig en waterrobuust maken. Opgaven worden daarom steeds vaker integraal opgepakt en verweven met andere ruimtelijke ontwikkelingen om niet alleen (potentiële) problemen op te lossen maar tevens de leefbaarheid van de omgeving te verbeteren. Conform het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie hebben de Nederlandse overheden de gezamenlijke ambitie om klimaatbestendig en waterrobuust inrichten uiterlijk in 2020 onderdeel van beleid en handelen te laten zijn. Dat is in de gemeente Asten gelukt!

Aangezien zestig tot zeventig procent van de gebouwde omgeving in handen is van particulieren/ private partijen ligt het voor de hand om gezamenlijk op te trekken. Dit past in de geest van de Omgevingswet waarin participatie wordt bevorderd door minder regels en meer speelruimte. Als gemeente doen we al jaren aan participatie met onze inwoners en sinds het extreme weer van 2016 is dat alleen maar meer geworden. Vooral bij projecten vindt participatie plaats. Bij rioolvervanging of andere ingrepen wordt de directe omgeving intensief betrokken aan voorkant van het project zoals bij de Logtenstraat. Inwoners kunnen wensen en ideeën inbrengen tijdens informatieavonden. Met deze input gaat de gemeente aan de slag om een ontwerp te maken, dat daarna wordt besproken met de inwoners. De ervaring heeft geleerd dat duidelijk verwachtingen moeten worden uitgesproken omdat zulke projecten vaak een lange doorlooptijd hebben en inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties zich hier niet van bewust zijn. Uiteraard gaan we wel door met participatie bij projecten. Dit levert hele waardevolle informatie op waardoor het ontwerp en draagvlak verbeterd.

Blijvend bewustzijn en draagvlak creëren

Klimaatadaptatie is een gezamenlijke opgave. Door inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties mee te nemen in de kwetsbaarheden voor de gemeente en de risico's van klimaatverandering, kunnen we bewustzijn en draagvlak creëren. We nemen hen mee in de mogelijkheden van klimaatadaptatie en helpen met het maken van de juiste keuzes voor in de eigen omgeving. Hierbij gaat het niet alleen dat inwoners,

ondernemers en maatschappelijke organisaties participeren in gemeentelijke projecten, maar dat ze ook zelf aan de slag gaan. Als gemeente willen wij dat graag stimuleren, bijvoorbeeld door het stimuleren van burgerinitiatieven, het geven van voorlichting of zelfs subsidies.

Actueel houden van kennis

Het aanpassen aan een veranderend klimaat leidt ertoe dat op vele vakgebieden nieuwe kennis en ervaringen nodig zijn. Over ontwerpen voor hevige neerslag, hitte en droogte. Over andere wensen en ander gedrag van mensen en dus ander gebruik van de openbare en private ruimte. Heel veel vakgebieden zijn nu zoekende naar kennis en ervaringen. Ook gemeente Asten moet en wil dit oppakken voor haar medewerkers. Ook stimuleert zij andere partijen, zoals, bedrijven en instellingen, om dit te doen.

Samenwerken met de regio

Asten werkt samen in de samenwerking doelmatig waterbeheer Brabantse Peel. De 6 gemeenten, het waterschap Aa en Maas en Brabant Water werken samen waar dat meerwaarde biedt op onder andere kennisdeling, gemeente-overstijgende projecten, gedeelde opgaven en belangen, opvang van personele kwetsbaarheid. etc. Zo werden in deze samenwerking regionale klimaatdialogen gevoerd.

Momenteel loopt er een traject met de gemeenten in de Brabantse Peel voor het opzetten van een organisatiestructuur. Hieruit zullen afspraken volgen voor wat we lokaal doen en voor welke zaken regionale samenwerking van waarde is. Voor samenwerking is een duidelijke verbinding en een aanspreekpunt binnen de gemeente nodig.

COLOFON

KLIMAATBESTENDIG GEMEENTE ASTEN - VAN STRESSTEST NAAR UITVOERINGSAGENDA

KLANT

gemeente Asten

AUTEUR

Claudia Reuter

ONZE REFERENTIE

D10025052:30

PROJECTNUMMER

C03131.000046

ONZE REFERENTIE

D10025052:30

DATUM

7 december 2021

STATUS

Definitief

GECONTROLEERD DOOR

Freya Macke, Sr. Adviseur klimaatadaptatie

Arcadis Nederland B.V.

Postbus 220
3800 AE Amersfoort
Nederland
+31 (0)88 4261261

www.arcadis.com